

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието и храните
Център за оценка на риска
по хранителната верига

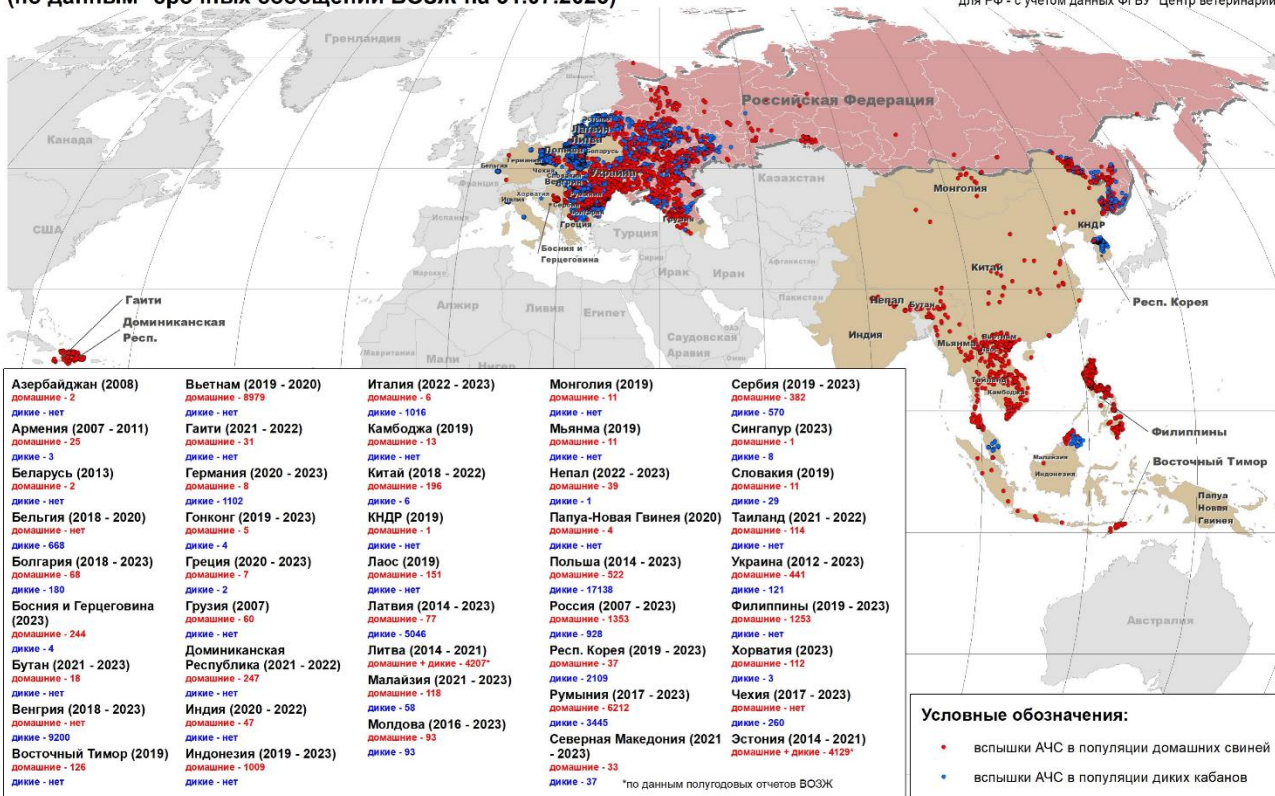
Междинна бърза оценка на риска от разпространение на Африканска чума по свинете в България за второто полугодие на 2023 г.

(актуализация на научно становище на ЦОРХВ от 24.11.2022 г.)

Эпизоотическая ситуация по АЧС в РФ, странах Европы, Азии и Америки, 2007 - 2023 гг. (по данным* срочных сообщений ВОЗЖ на 31.07.2023)

Карта составлена
информационно-аналитическим центром
Управления ветеринара Россельхознадзора
Дата составления: 31.07.2023

*для РФ - с учетом данных ФГБУ "Центр ветеринарии"

Карта на епидемичната ситуация с африканската чума по свинете в света (кумулятивно от 2007 до 31.07.2013 г. по данни на Международната организация по здравеопазване на животните (OIE, WOAH) и Россельхознадзор¹)

I. Въведение

След обявяването на огнища на африканска чума по свинете (АЧС, ASF съкр. на англ. ез.) в **Грузия през 2007 г.** болестта се разпространи до няколко съседни държави и беше потвърдена в **Армения и Русия (през 2007 г.), Украйна, Беларус и Молдова.**

¹ <https://fsvps.gov.ru/sites/default/files/files/iac/asf/2023/31-07/05.pdf>; <https://www.woah.org/en/disease/african-swine-fever/#ui-id-2> ; <https://www.woah.org/app/uploads/2023/08/asf-report39.pdf>

По-късно, през 2014 г., заболяването африканска чума по свинете проникна на територията на Европейския съюз (ЕС) – в **Литва, Полша, Латвия и Естония**. Впоследствие се разпространи в осем други държави членки – **Румъния и Чехия (2017 г.), Унгария, България и Белгия (2018 г.), Словакия (2019 г.), Гърция и Германия (2020 г.)**. **Чехия и Белгия** успяха успешно да ликвидират ASF от своите територии (със статут свободни от ASF, съответно през 2019 и 2020 г.). След като през 2017 г. вирусът на ASF (ASFv) първоначално проникна в Чехия, през март 2019 г. тя е призната за страна свободна от ASF. През декември 2022 г., обаче, в Чехия отново се появиха и се разпространиха случаи на ASF, засега само в популацията на дивите свине.

На остров Сардиния (Италия), генотип I на ASF все още присъства от 1978 г. насам. През 2022 г. **Италия уведоми за първи път за появата на генотип II на ASFv** в континенталната част на страната – през януари при диви свине и през юни първото огнище при домашни свине в Лацио, близо до Рим.

В държавите извън ЕС, за наличието на ASF потвърждават **Украйна (2017 г. при домашни и 2020 г. при диви свине), Сърбия (през юли 2019 г. първото огнище при домашни свине, през януари 2020 г. са потвърдени първи случаи при диви свине), Молдова (2020 г. при диви и домашни свине) и Северна Македония (през 2022 г. при диви и домашни свине)** (таблица 1).

Таблица 1: Хронология на засегнатите държави от ASFv при диви и домашни свине

	Държава	Дата на първо огнище при домашни свине	Дата на първи случай при диви свине
Държави-членки на ЕС	Литва	24/7/2014	24/1/2014
	Латвия	26/6/2014	26/6/2014
	Полша	23/7/2014	17/2/2014
	Естония	21/7/2015	8/9/2014
	Чехия	–	26/6/2017; 2/12/2022
	Румъния	31/7/2017	29/5/2018
	Унгария	–	21/4/2018
	България	31/8/2018	23/10/2018
	Словакия	24/7/2019	8/8/2019
	Германия	10/9/2020	15/7/2021
	Гърция	5/2/2020	20/1/2023
	Италия	9/6/2022	7/1/2022
Държави извън ЕС	Украйна	7/1/2017	3/1/2020
	Сърбия	31/7/2019	3/1/2020
	Молдова	20/3/2020	24/2/2020
	Северна Македония	6/1/2022	21/3/2022
	Хърватска	26/6/2023	–
	Босна и Херцеговина	22/6/2023	–

II. Разпространение на вируса на ASF

След откриването на ASFv р72-генотип II в Грузия през 2007 г., вирусът се разпространи в Евразия, причинявайки огромни загуби на индустриалното свиневодство в Източна Европа (Rowlands et al., 2008). Постепенно заболяването обхваща и страни от Централна Европа, като към момента на изготвяне на научната оценка крайните държави в които е потвърдено наличието на ASF са **Германия** (в посока запад), **Италия** (в посока запад и юг), **Босна и Херцеговина** и **Хърватска** (в посока югозапад) и **Гърция** (посока юг).

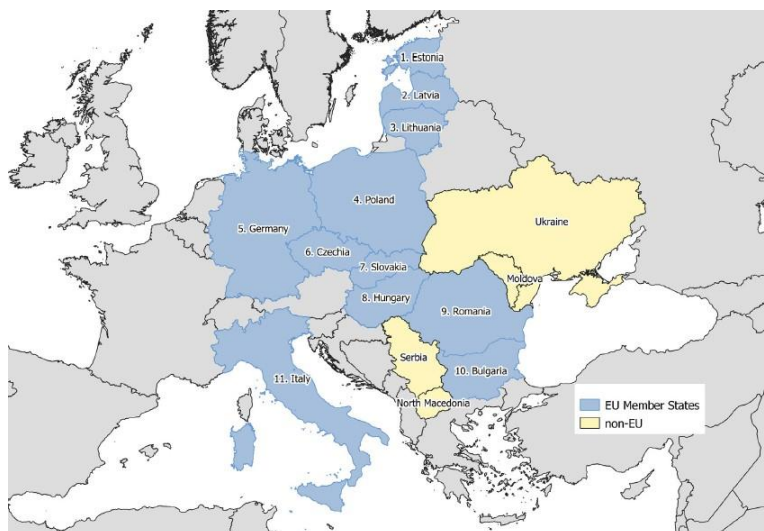
Следва да се отбележи, че ходът на разпространението на ASFv в Европа е настъпателен и върви в посока запад и юг (карта 1). Не трябва да се забравя и така характерните „скокове“, при които ново огнище на болестта се появява внезапно на хиляди километри от други огнища.

След 2014 г., когато е първоначалното проникване на вируса в прибалтийските държави, се наблюдава затишие в разпространение на заболяването до 2018 г., когато настъпва „втората вълна“ на новозаразени територии. В повечето държави интервалът между инфектирането и обявяването на първи случаи/огнища, в популацията диви свине и домашни свине, е в рамките на половин година (изключение правят Украйна и Гърция) (табл. 1). В прибалтийските държави (Литва, Латвия и Естония) и Полша ASFv първоначално прониква в популацията на дивата свиня, докато в **балканските страни (Румъния, България, Сърбия, Босна и Херцеговина, Северна Македония и др.)** инфектирането с ASFv е потвърдено първо при домашните свине. Това вероятно се дължи на пропуски в биосигурността към момента на проникването на заболяването и на не добро управление на популацията на дивите свине (надзор, висока плътност, лов, търсене на умрели диви свине и др.).

Към момента единствено Унгария и Чехия успяват да предотвратят навлизането на ASFv в популацията на домашната свиня въпреки дългогодишното присъствие на вируса сред дивите свине.

Европейското законодателство за справянето с ASFv непрекъснато се актуализира, като се адаптират мерките в държавите-членки, където е потвърдена ASF или има съмнение, независимо при диви или домашни свине.

Карта 1: Географско разпространение на ASFv в Европа (в жълто са посочени страните, които не са членки на ЕС). Цифрите не показват последователността на проникването на ASF в държавите

Използваните обозначения и представянето на материал на тази карта не означават изразяване на каквато и да е позиция от страна на Европейския орган за безопасност на храните относно правния статут на която и да е държава, територия, град или област или на нейните органи, или относно определяне на граници (Източник: EFSA)

1. Разпространение при дивите свине в България

Дивите свине играят важна роля в епизоотичните цикли на ASF по отношение на вътрешно популационното предаване и потенциалното предаване на домашни свине. Надзорът в България на ASF при диви свине се извършва чрез тестване на всички болни или умрели животни за генома на вируса (PCR метод) или за антитела срещу вируса по ELISA метод (пасивен надзор), или чрез тестване на всички отстреляни диви свине (активен надзор).

В България се използват и двата метода за тестване на пробите. През 2022 г. и първото полугодие на 2023 г. по-голяма част от пробите са положителни за антитела по ELISA-метода, като по-рядко се открива вирусен геном.

Положителните за ASF проби от началото на 2023 г. до края на юни са 123. Изследваните проби са взети от отстреляни диви свине (само 2 са открити мъртви) в Държавни горски стопанства (ДГС) и Държавни ловни стопанства (ДЛС) на територията на 15 области – Пазарджик, Пловдив, Стара Загора, Смолян, Хасково, Кърджали, Ямбол, Бургас, Варна, Добрич, Силистра, Разград, Русе, Габрово и Перник (по данни на Българска агенция по безопасност на храните, БАБХ²).

Областите с най-много потвърдени случаи при диви свине са: Смолян, Кърджали, Пловдив, Хасково и Стара Загора (по данни на Системата за обявяване на болести по животните на Европейската комисия ADIS). По данни на БАБХ областите с най-много констатирани случаи са в следния ред: Кърджали, Смолян, Стара Загора, Хасково, Пловдив и останалите, изобразени на графика 1.

През 2021 г. и 2022 г. не може да се установи трайна тенденция в кои области са открити най-много положителни диви свине. Въпреки това е видно, че се **открояват положителни проби от диви свине в част от районите Южен Централен (Кърджали, Пловдив, Пазарджик, Смолян и Хасково) и Югоизточен район (Ст. Загора, Бургас)** (графика 2). През 2021 г. броят на положителните диви свине, открити мъртви е висок, като са откривани цели групи от мъртви диви свине, с размер на групата от 2 до 30 диви свине (по данни на БАБХ³). През 2022 г., всички положителни проби са били само от отстреляни диви свине.

Наблюдава се тенденция за намаляване броя на тестваните проби от диви свине през 2021, 2022 и 2023 г.

През май 2021 г. първият потвърден случай на една мъртва дива свиня е от общ. Хисаря, обл. Пловдив. Докато първите случаи на мъртви диви свине в област Пазарджик са от юни и юли в община Белово, **т.е. от южната страна на автомагистрала Тракия**. Първите потвърдени огнища при домашни свине са през август и септември 2021 г. на териториите на

² <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1gloHvq1P2HzTFIhJ1Eugycpafn9wiZG2t3CbnzJAAI0/edit#gid=1624293037>

³ https://bfsa.egov.bg/wps/portal/bfsa-web/home/current.animal.diseases!/ut/p/z/1/IZHRTtoMwFIafZpfstAItXJLoIEuMnYAbvTFdKa46CoM69e0tiTe6bGa9aNL2Pyff-QocNsCNOOoXYXVnxN6dK06eGUuTLI0QYmGJEYIKHKNiEVA_gPwfQLEiaMUoZYsc36QJbn65_gk48F7qGqpwG9UExdJTjb2pldPNKHvhTJWtCakiRWe0tLY3u6gkp2xytgZGrVVM7TrWrfl92Fwl3NhdCv281qPSoxqPOE8AZk40ZmVIFiPf4-S3RaJm_QRs3xJUPCAfwIXelSOgZ5noLA-avUBpekGxw75lWoyBMv_dLv_1K-HA0-cxknfp4XNVR77tmwj_8t7a-7v_IBX344_iQ4!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?urilc=wcm%3Apath%3A%2Fcontent%2Fsite%2Fhome%2Fcurrent.animal.diseases

областите Пловдив и Пазарджик (по две във всяка област). Първите две огнища от обл. Пазарджик и едно от обл. Пловдив избухват почти едновременно в периода 18 – 20 август 2021 г., като разстоянието помежду им е около 20 км и представляват своеобразен триъгълник, на който единият му връх е на около 6 км от първичния случай на дива свиня от май месец в общ. Хисаря (обл. Пловдив).

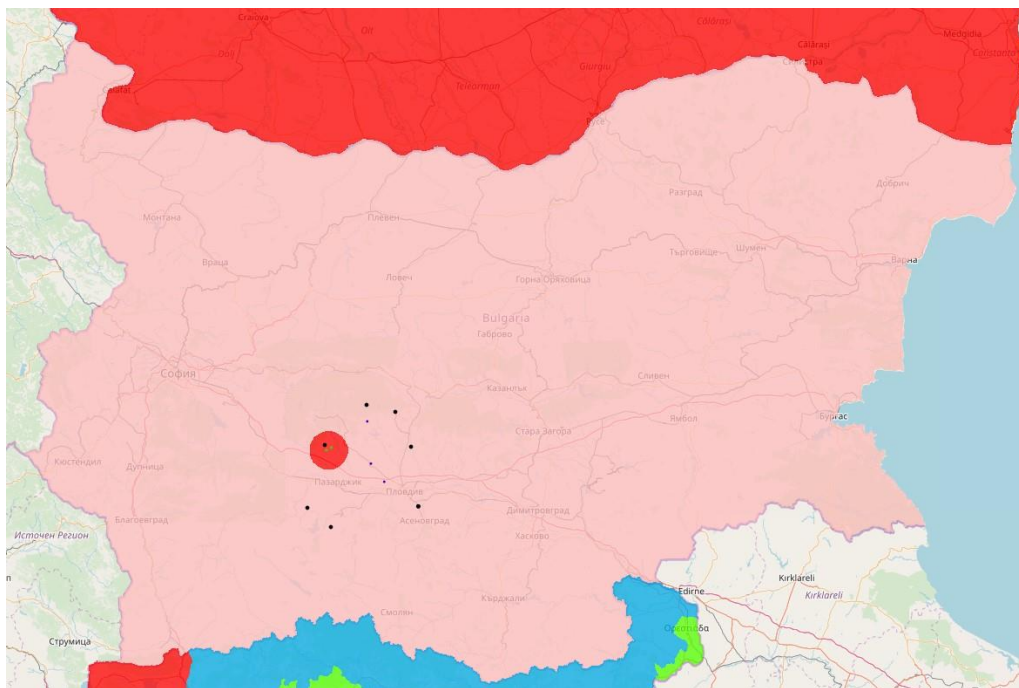
Второто огнище в обл. Пловдив, общ. Съединение, което е от септември 2021 г. също попада в този триъгълник (карта 2). Последното огнище на територията на обл. Пловдив е през ноември. То е в общ. Марица, която се намира **от южната страна на автомагистрала Тракия** и по този начин разширява триъгълника. На карта 2 са показани близките случаи при диви свине, които изглеждат сякаш затварят триъгълника, образуван от огнищата при домашни свине.

В късните есенни месеци случаите при диви свине се изместват на юг. **Необходими са допълнителни проучвания за това какво мотивира движението на дивите свине от Стара планина, през ранните пролетни месеци, на юг през есенните месеци.** Според последната регионализация, съгласно приложение I на Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/942⁴ на Комисията от 8 май 2023 г., пет общини от област Пазарджик попадат в ограничителна зона III (общ. Пазарджик, Панагюрище, Лесичово, Септември и Стрелча).

От началото на 2023 г. по-голяма част от потвърдените положителни случаи са от Южна България.

Както е видно и през територията на България настъпателния ход на болестта е в посока югозапад, като първото проникване на вируса на АЧС през 2018 г. беше в североизточна България.

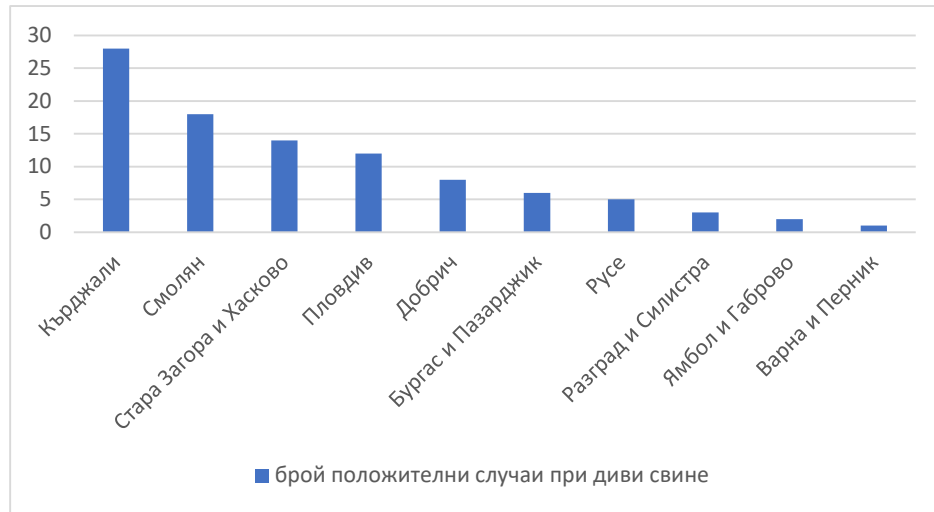
Карта 2: Случаи и огнища в областите Пловдив и Пазарджик през 2021 г.

⁴ Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/942 на Комисията за изменение на приложение I към Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/594 за определяне на специални мерки за контрол във връзка с африканската чума по свинете (OБ L 126, 12.5.2023, p. 1-40)

Със зелени точки са отбелязани огнищата при домашни свине в обл. Пазарджик; в лилави точки са отбелязани огнищата при домашни свине в обл. Пловдив. С черни точки са отбелязани случаите при диви свине през 2021 г. В червено е отбелязана областта, която попада в ограничителна зона III. В розов цвят е отбелязана ограничителна зона II.

Графика 1: Брой положителни случаи при диви свине по области за периода януари – юни 2023 г. (по данни на БАБХ)

Графика 2: Положителни случаи при диви свине по области през 2021 и 2022 г. (по данни на БАБХ)

През изминалата 2022 г. броят на положителните диви свине е завишен, в сравнение с 2021 г. Но при сравнение между първото полугодие на 2022 и 2023 г., броят на положителните диви свине през 2023 г. е почти наполовина по-малък (съответно 236 и 120).

2. Разпространение на АЧС при домашни свине в България

От началото на 2023 г. до края на юни в България не е съобщавано за нови огнища на ASF при домашни свине.

Първо огнище на ASF при домашни свине у нас за 2023 г. е потвърдено, след лабораторен анализ, на 17.07.2023 г. в с. Долни Цибър, община Вълчедръм, обл. Монтана, в животновъден обекта тип „лично стопанство“, отглеждащ едно домашно прасе. Умъртвени са превантивно 22 домашни свине в селата Горни Цибър и Долни Цибър в община Вълчедръм. Предприети са мерки за ликвидиране на заболяването, съобразени с българското и европейското законодателство. Определени са 3-километрова предпазна зона, около огнището: община Вълчедръм, област Монтана - с. Долни Цибър и с. Горни Цибър, където прасетата са умъртвени, а село Долни Цибър е дезинфекцирано. В 10-километровата наблюдавана зона влизат населените места, както следва: от общ. Вълчедръм, обл. Монтана - с. Игнатово, с. Златия, с. Разград, с. Ботево, с. Мокреш, а в общ. Лом – с. Станево и с. Ковачица, където са взети серумни проби от всички свине. В района няма свинеферма, а само отделни стопани отглеждат по едно или няколко прасета в домовете си.

Второ огнище е открито на 26.07.2023 г. в с. Игнатово, община Вълчедръм, обл. Монтана в 10-километровата наблюдавана зона около първото обявено огнище по време на официалния надзор от БАБХ. Определена е 3-километрова предпазна зона около новото огнище, в която влизат селата Игнатово, Златия и Горни Цибър от община Вълчедръм.

Определена е и 10-километрова наблюдавана зона, която включва селата Разград, Ботево, Мокреш, Долни Цибър в община Вълчедръм и общинския център, както и селата Станево и Ковачица на територията на община Лом. . В новото изменение на приложение I към Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/594 в ограничителна зона III ще бъдат включени общините Вълчедръм и Лом в обл. Монтана.

БАБХ констатира трето огнище на ASF при домашни свине за 2023 г. на 10 август в землището на с. Карлуково, общ. Луковит, обл. Ловеч. Ветеринарните инспектори са открили изхвърлен труп на домашна свиня без идентификационна марка. Направените изследвания са дали положителен резултат за болестта африканска чума по свинете. Около огнището в Карлуково е обособена 3-километрова предпазна зона. Също така е определена е 10-километрова наблюдавана зона около огнището. В нея влизат селата Луковит, Петревене, Тодоричене, Румянцево, Беленци и Дъбен от общ. Луковит, обл. Ловеч; селата Батулци, Дъбравата, Орешене, Добревци и Златна Панега от общ. Ябланица, обл. Ловеч; както и селата Кунино и Стояновци от общ. Роман, обл. Враца. Мястото, където е открит трупа на прасето е почистено и дезинфекцирано неколkokратно.

Областните епизоотични комисии във всички области на страната засилват мерките по контрол на свинефермите и частните стопанства след първия засечен случай за годината на африканска чума по свинете в област Монтана.

През 2022 г. в България са потвърдени само две огнища при домашни свине в област Благоевград (през януари). Преди избухването на огнищата в областта не е съобщавано за случаи при диви свине. Най-близките случаи на ASF при диви свине (от края на декември 2021 г.) са били в областите Смолян и Кюстендил.

През 2021 г. пред ADIS са потвърдени 6 огнища при домашни животни, 3 от тях в обл. Пловдив, 2 в обл. Пазарджик и 1 във Варненска област, което е засегнало свине от Източнобалканска порода. Вероятна причина за разпространението на вируса в централната част на България (Пловдив и Пазарджик) и проникването му в

популацията на домашната свиня е чрез дивите свине, като вероятно се касае за отделни групи от диви свине причинили разпространението на заразата.

В Таблица 2 са показани броя на случаите и огнищата на ASF от първоначалното проникване на ASFv в България до 30 юни 2023 г. и на Карта 3 до края на юли 2023 г. При домашните свине се наблюдава спад на огнищата след пика през 2019 г.

Таблица 2: Случаи и огнища на ASF при диви и домашни свине в България за периода 2018 – 2023 г.

Година	Диви свине	Домашни свине	Общо
2018	5	1	6
2019	165	44	209
2020	553	19	572
2021	318	6	324
2022	387	2	389
2023*	120	3	123

*Данните за 2023 г. са до 30 юни 2023 г. (по данни на ADIS)

Карта 3: Броя на огнищата на АЧС с натрупване от проникването на вируса през 2018 г. до 27.07.2023 г.

Намаляването на огнищата при домашни свине в България не означава, че свинефермите са във от опасност. В никакъв случай това не бива да намалява бдителността и стриктното изпълнение на мерките по Националния план за контрол на АЧС и строго следва да се поддържат всички мерки за биосигурност на свинефермите.

Лошият пример с Литва показва, че през последните години е имало спад на огнищата. През 2021 г. не е съобщено за нито едно огнище, но през 2022 г. е съобщено за 16 огнища. Размерът на популацията на дивата свиня в Литва рязко се е покачил и липсата на национален план за управление вероятно е довело до увеличаване на броя на огнищата и случаите на ASF. Също вероятна причина може да е настъпилата умора в стопаните и намаляване на бдителността по отношение на мерките за биосигурност.

3. Разпространение на заболяването в Европа

При сравнение между броя огнища през първото полугодие на 2022 и 2023 г. в страните от Европейския съюз се наблюдава лек спад в броя на огнищата през 2023 г. Броят на констатираните случаи при диви свине през първото полугодие на 2023 г. е по-висок, в сравнение със същия период на 2022 г. (4 882 спрямо 4 168) (графика 3, по данни на ADIS).

От началото на 2023 г. са постъпили потвърждения за новозаразени области във вече засегнати държави. С настъпването на летните месеци бяха потвърдени нови огнища в **Босна и Херцеговина и Хърватска**. На 21 юни 2023 г. в Босна и Херцеговина възниква съмнение за огнище на ASF при домашни свине. В рамките на няколко дни е съобщено за над 20 огнища в област Биелина, умъртвените свине в зоната за защита и надзор са над 500.

Почти по същото време (на 23 юни) възниква съмнение за огнища на ASF и в **Хърватска**, Вуковарска-сремска област. Разстоянието между потвърдените огнища в Босна и Херцеговина и Хърватска е около 25 км. До края на юни 2023 г. Хърватска, също както Босна и Херцеговина е съобщила само за огнища при домашните свине. Епидемиологичните проучвания в Хърватска сочат, че заразяването вероятно е станало в началото на юни. При проведените лабораторни тестове на първите две огнища в Хърватска, при второто огнище са открити антители. Вероятна хипотеза за възникването на заболяването е пренасянето на вируса чрез човек или оборудване, тъй като в засегнатите обекти има много контактни лица и са открити превозни средства и оборудване, използвани в гората, включително и такива за събиране на мъртви свине.

Унгария е една от двете държави в която има потвърдени случаи на ASF само при диви свине, което показва че въведената система за контрол на ASF при диви свине и мерките за биосигурност на свинефермите са ефективни. Постоянното намаляване на гъстотата на дивите свине през последните години следва да помогне на властите да забавят разпространението на болестта. Целта на националния план за действие на Унгария относно управлението на популацията на диви свине е да се намали популацията им в цялата страна до 0.5 диви свине/км² (0.5 диви свине/100 ha) до 28 февруари 2025 г. В резултат на което плътността на популацията на дивите свине започва да намалява от 2019 г. **Ефективният пасивен надзор, качествено тестване и правилното унищожаване на трупове спомагат за предотвратяване на разпространението на болестта чрез дивите животни.**

В **Италия** заболяването продължава да се разпространява сред дивите свине, като в първата половина на 2023 г. е съобщено за 678 случаи в шест области (Пиемонте, Лигурия, Лацио, Ломбардия, Калабрия и Кампания). През май и юни 2023 г. е съобщено за 5 огнища на ASF генотип II при домашни свине в област Калабрия.

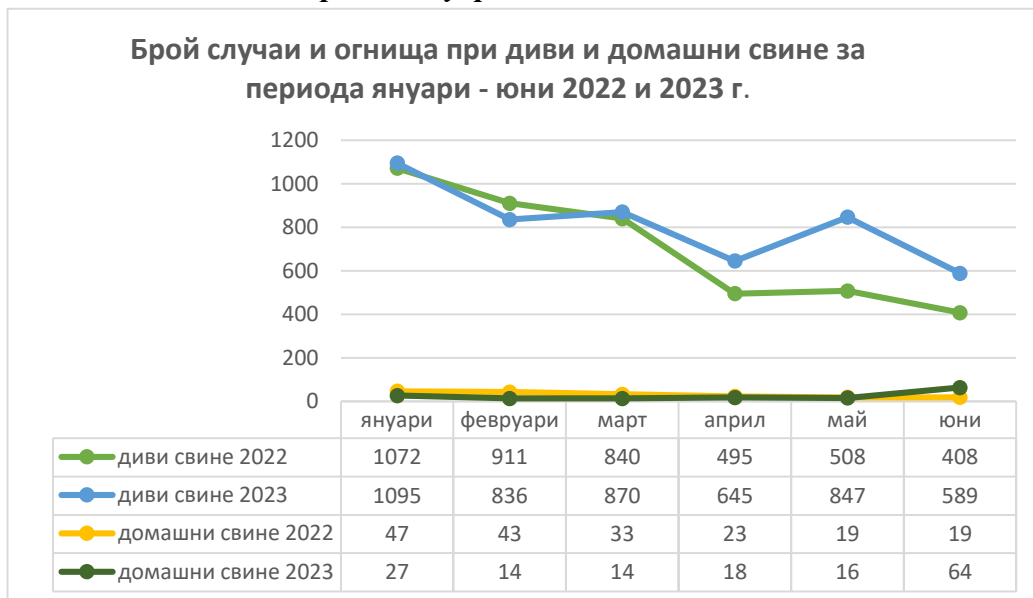
Германия продължава да съобщава за случаи при диви свине в областите Бранденбург и Долна Саксония. През февруари 2023 г. е потвърдено едно огнище при домашни свине в област Бранденбург, с което стават 4 огнищата, след проникването на ASFv през септември 2020 г.

Полша също съобщава за нови случаи при диви свине, а от началото на годината е потвърдила за 10 огнища при домашни свине.

През месец юни 2023 г. в държавите от ЕС се наблюдава увеличение на огнищата при домашни свине, което е в синхрон с последното становище на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) (2023), в което се казва че при домашните свине през 2022 г. е наблюдаван ясно изразен пик през летните месеци по брой потвърдени огнища, както в малки, така и в големи ферми, с изключение на Румъния, където при огнища в малки ферми е имало зимен и летен пик.

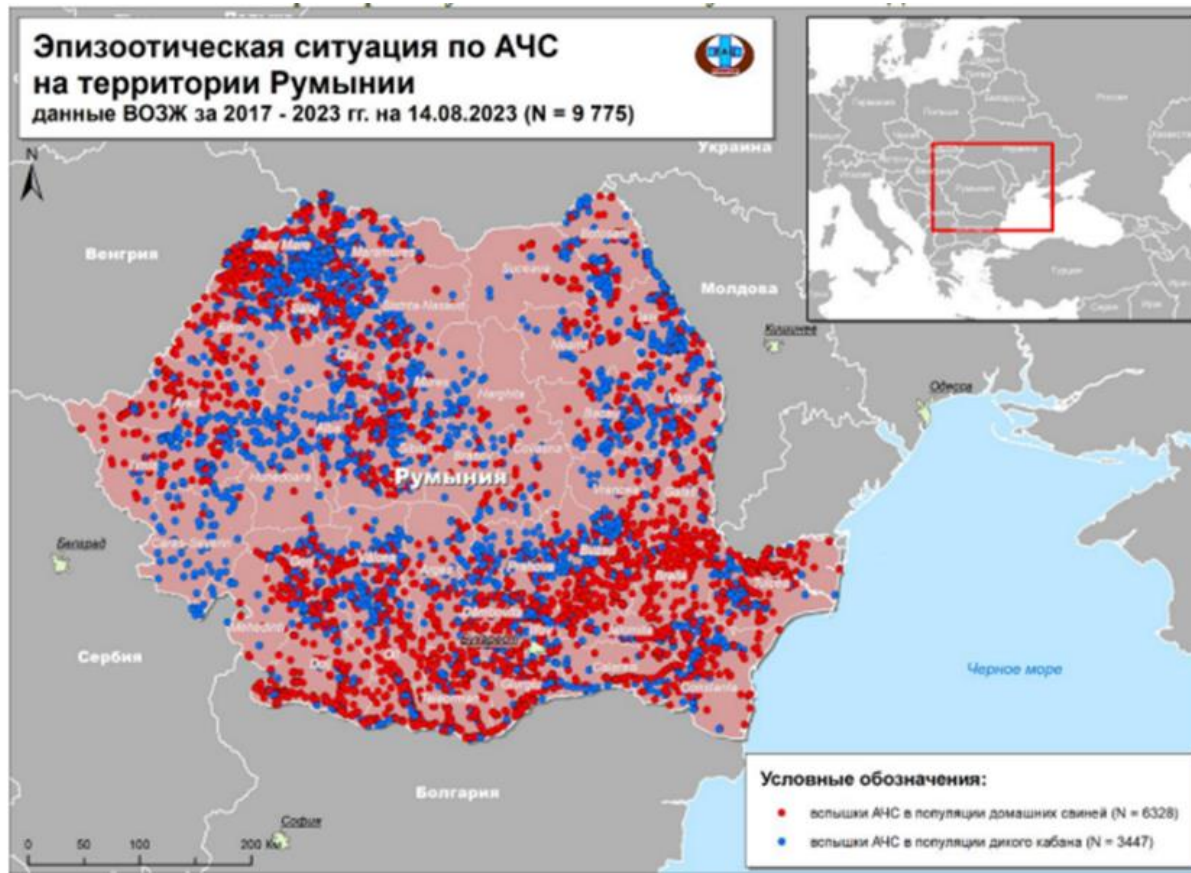
В сравнение със същия период през 2022 г. броят на огнищата е значително по-малък, с изключение на юни 2023 г., което вероятно се дължи на нововъзникналите огнища в Босна и Херцеговина и Хърватска. По отношение на потвърдените случаи при диви свине за първото полугодие на 2023 г. се наблюдава по-висок брой случаи, в сравнение със същия период през 2022 г. (графика 3).

Графика 3: Брой случаи и огнища при диви и домашни свине в държавите-членки на ЕС за периода януари – юни 2022 и 2023 г.

3.1. Разпространение на ASF в съседни на България държави – Румъния, Сърбия, Македония и Гърция

Румъния: картата отразява броя с натрупване на огнищата и случаите при диви и домашни свине в Румъния от 2017 г. до 14.08.2023 г.

През 2022 г. Румъния е била най-засегнатата държава от ЕС с 327 огнища при домашните свине (което е 87% от огнищата в ЕС).

За първото полугодие на 2023 г., Румъния е съобщила за 395 огнища на ASF при домашни свине 04.08.2023 г. и 226 случая при диви of 31.07.2023 г., които са разпръснати на цялата територия на страната.

Първото огнище на АЧС в Румъния беше установено на 27 юли 2017 г. Към днешна дата на ОИЕ е съобщено за 9 775 огнища при животни: 6 328 от тях при домашни свине и 3 447 огнища сред популацията на диви свине.

През 2017 г. в окръг Сату Маре са открити 4 огнища на болестта.

През 2018 г. са установени 1337 огнища на АЧС.

През 2019 г. са регистрирани 2372 огнища на АЧС.

През 2020 г. са регистрирани 1994 огнища сред диви и домашни животни.

През 2021 г. са регистрирани 2638 огнища на заболяването сред диви и домашни животни.

През 2022 г. са регистрирани 773 огнища на АЧС сред диви и домашни животни

През 2023 г. са регистрирани **657** огнища (до 14.08.2023 г.) на АЧС сред диви и домашни животни в окръзите Алба (13), Арад (1), Бакау (4), Бихор (6), Ботошани (30), Брашов (5), Бузау (27), Бистрица-Насеуд (17), Васлуй (9), Вранча (1), Вълча (2), Галац (2), Горж (174), Долж (2), Гюргево (40), Дъмбовица (9), Илфов (2), Караш Северин (7), Клуж (12), Констанца (16), Кълъраш (3), Марамуреш (13), Мехединци (2), Муреш (32), Нямц (3), Олт (6), Прахова (1), Сату Маре (45), Сибиу (5), Сучава (3), Салаж (21), Телеорман (17), Тимиш (9), Тулча (10), Харгита (11), Хунедоара (5), Яломица (58), Яш (29).

Сърбия: картата отразява броя с натрупване на огнищата и случаите при домашни и диви свине в Сърбия от 2017 г. до 15.08.2023 г.

От 2019 г. при първото навлизане на ASFv в Сърбия до 14.08.2023 г. в Сърбия са регистрирани **1322** огнища на АЧС.

През 2019 г. сръбското министерство на земеделието, горите и управлението на водите докладва на Световната организация за здравеопазване на животните (OIE) за 18 огнища на африканска чума по свинете в страната.

През 2020 г. са установени 88 огнища на

заболяването. От тях 72 случая на АЧС сред диви свине и 16 огнища сред домашни свине.

През 2021 г. са констатирани 283 огнища на заболяването. От тях 173 случая на АЧС сред диви свине и 111 огнища сред домашни свине.

През 2022 г. са открити 252 огнища на заболяването: от тях 107 огнища сред домашни свине и 145 огнища на АЧС сред диви свине.

През 2023 г. са установени **681** огнища на ASF. От тях:

- в популацията на дивата свиня – **197** случая в Белград (9), Бранишевски (20), Заечарски (3), Нишавски (8), Пиротски (17), Поморавски (8), Пчински (117), Южнобанатски (2), Ябланически (13) райони.
- при домашни свине – **484** огнища: в Белград (79), Бранишевски (187), Борск (13), Заечарск (1), Моравич (2), Дунав (5), Поморавски (15), Пчинск (27).) Среден - Банат (57), Шумади (1) и Южнобанат (97) райони.

Сърбия е държавата извън ЕС най-силно засегната от ASFv.

Северна Македонија: картата отразява броя с натрупване на огнищата и случаите при домашни и диви свине в Северна Македонија от 2021 г. до 19.07.2023 г.

В началото на 2022 г. Северна Македонија потвърди първото огнище на ASF при домашни свине. Между януари и юни 2023 г. страната продължи да съобщава за нови случаи и огнища на ASF.

През 2023 г. е съобщила за **4 огнища при домашни свине** (до 18.07.2023 г.) и **23 случая при диви свине** (до 24.07.2023 г.).

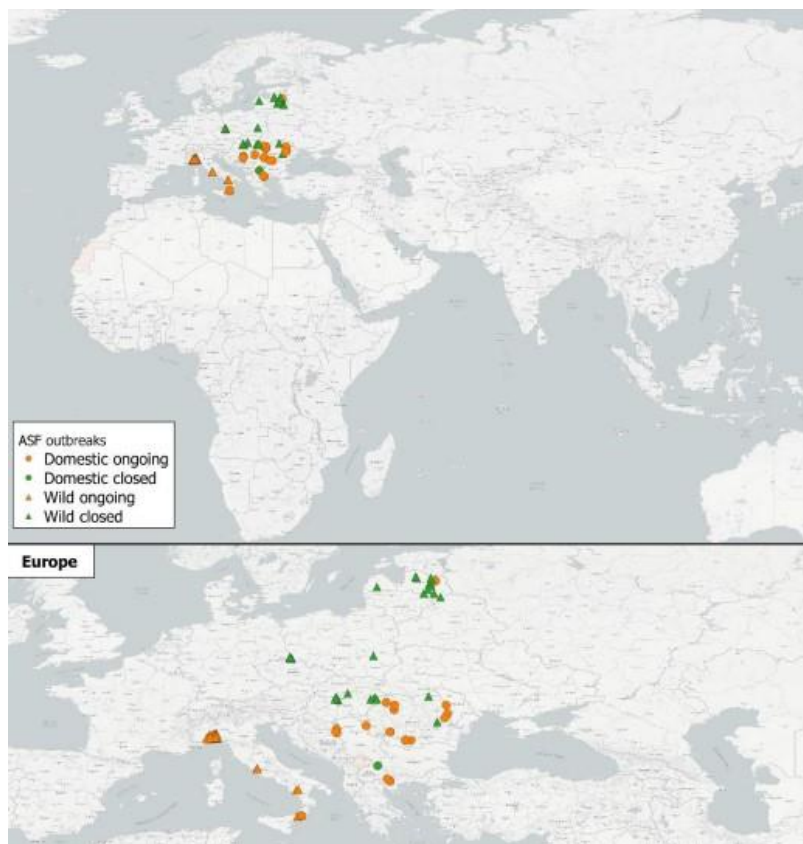
В Гърция първото огнище при домашни свине е обявено в началото на 2020 г, а първите случаи при диви свине са съобщени в началото на 2023 г. През този период не е съобщавано в ADIS за нови случаи при диви и/или домашни свине.

Но от началото на 2023 г. е съобщено за 2 нови случая на ASF при диви свине и 5 огнища, засегнали домашните свине.

4. Разпространение на заболяването в световен мащаб

В последните доклади на Световната организация за здравеопазване на животните (ОИЕ, WOAH) не се съобщава за нови случаи на откриване на ASFv в Африка, Азия, Океания, Северна и Южна Америка (карта 3).

Карта 3: Карта на случаите и огнищата на ASF в света за периода 9 юни – 29 юни 2023. (WOAH)

Ситуацията в **Европейската част на Русия** е доста по-динамична, в сравнение с Далечния Изток. Проучването на Zakharova et al., 2022, при което са използвани проби от мъртви диви свине показва, че отделни кълстери са разположени в централните и северозападните райони на европейската част на Руската федерация. В Далечния изток, дългосрочното присъствие и регистриране на огнища на ASF в някои части на Приморския край и в близост, са резултат от високата плътност на популацията на дивите свине (повече от 1 животно на 1 000 ha). В резултат на извършения пространствено-времевият анализ са идентифицирани 24 кълстера на огнища на ASF, лабораторно потвърдени при открити мъртви диви свине и 22 кълстера при отстреляни диви свине. Резултатите показват пространствена хетерогенност на кълстерите при умрелите от ASF диви свине и значително разширяване на пасивния надзор, което потвърждава необходимостта и важността от извършването на засилен пасивен надзор при възприемчиви животни. Посочените географски територии с идентифицираните кълстери демонстрират най-голяма вероятност за възникване на ASF при диви свине, което представлява значителен риск от предаване на болестта.

Според данни на WOAH броят на повторно възникналите събития, свързани с ASF в Русия се е увеличил след 8 май 2023 г.

В глобален аспект, в периода след 2021 г. до юни 2023 г., 50 държави от 5 континента са съобщили за наличието на вируса на ASF. Засегнати са повече от 944 000 домашни свине и над 27 000 диви свине, а умрелите и умъртвените в процеса на депопулация са повече от 1 450 000 (табл. 3) (WOAH).

Таблица 3: Брой огнища, случаи и загуби при домашни и диви свине, следствие на ASF в 5-те континента за периода след януари 2021 г. (данните включват само информацията от незабавните уведомления и последващите ги доклади, без допълнителна информация от шестмесечните доклади)

Континенти	Огнища ¹		Случаи ²		Загуби ³
	Домашни свине	Диви свине	Домашни свине	Диви свине	Домашни свине
Африка	206	0	18 213	0	17 811
Северна и Южна Америка	278	0	9 957	0	18 857
Азия	674	1 284	67 513	1 962	374 392
Европа	2 771	15 614	849 236	25 803	1 039 073
Общо	3 929	16 898	944 919	27 765	1 450 133

¹ Терминът „огнище“ се отнася до територия, официално уведомена от ветеринарните власти, с определени географски координати, където са открити заразени с ASFv домашни или диви свине

² „Случаи“ се отнася за отделно животно или труп

³ Загуби (умрели животни, плюс убити и умъртвени). Данните се отнасят само за загубите в предприятията, засегнати от огнищата и не включват животните умъртвени в районите около огнищата.

III. ОЦЕНКА НА РИСКА

Вирусът на ASF продължава да се разпространява, като обхваща нови територии в Европа – новозаразените държави Босна и Херцеговина и Хърватска⁵. В последното становище на ЕОБХ се казва, че през 2022 г. е наблюдаван **ясен летен пик по брой потвърдени огнища** при домашните свине. Изключение прави Румъния, където е наблюдаван и зимен пик. Епидемиологичната обстановка в Румъния и Сърбия продължава да бъде тежка. Докладваните случаи на ASF в Гърция и Северна Македония са в граничните райони с България.

И през 2023 г. рискът по отношение на заболяването АЧС за България остава ВИСОК поради повсеместното разпространение на заболяването в популацията на дивите свине у нас и в Европа, и особено продължаващата тежка епидемиологична обстановка в съседна Румъния и Сърбия. Инфекциозния натиск върху нашата територия с голяма вероятност ще бъде най-висок от посока север и с по-малка вероятност от посока запад, особено през летния период на засилен туризъм и човекопоток, преминаващ през границите, както и от популациите диви свине.

АЧС все още циркулира сред диви свине в голяма част от Източна Европа, поради което рискът от проникване на вируса на АЧС чрез продукти от животински произход от засегнатите страни, особено от Румъния и Сърбия, включително и от нелегален внос,

⁵ През юли 2023 г. в Косово са потвърдени първите огнища и случаи на ASF

все още се счита за **ВИСОК** и особено през летния туристически сезон, когато пътничкопотокът през границата е засилен.

IV. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

- Вирусът на ASF продължава да се разпространява в нови зони във вече засегнатите страни, както и в нови държави. От януари 2021 г. 11 държави са съобщили за първи случаи на ASF на територията си, а 10 държави са съобщили за разпространението на вируса в нови зони;
- Това разпространение потвърждава глобалната заплаха от болестта и подчертава значението на прилагането на мерките за биосигурност, система за ранно оповестяване, поддържане на високо ниво на осведоменост за болестта сред всички засегнати сектори (фермери, ловци, ветеринарни лекари и др.);
- Програмите за надзор, като част за ранно откриване на заболяването, е необходимо да бъдат адекватни към ситуацията и да обхващат домашни, диви и полудиви свине. Вероятно **предаването на ASF на къси разстояния зависи до голяма степен от гъстотата на дивата свиня и тяхното взаимодействие със системите за отглеждане на свине с ниска биосигурност. Предаването на дълги разстояния твърде вероятно е свързано с човешката дейност;**
- Това подчертава непрекъснатото разпространение на болестта в нови страни и нови зони във вече засегнатите страни. Това разпространение потвърждава глобалната заплаха от болестта и подчертава значението на прилагането на мерки за биосигурност, система за ранно докладване и реагиране и поддържане на високо ниво на осведоменост за болестта сред всички участници във веригата на производство. Вирусът на АЧС демонстрира способност да се разпространява на близки и големи разстояния до незасегнати преди това региони, като в повечето случаи е опосредствано от човешката дейност. Това е тревожно, тъй като това са пътища на разпространение, в които не участва движение на заразени прасета или диви свине. Вместо това, другите вероятни пътища са опосредстваните от човека транспорт на заразени продукти или замърсено оборудване/продукти. Това се потвърждава и от генотипизирането на вируса от новите огнища и епидемиологичните изследвания.
- Контролът на заразните болести се осъществява най-добре чрез добри практики за биосигурност във фермите. Методите за надзор и контрол трябва да се извършват в самата свинеферма, както и в ендемични и съседни райони. Глобалната превенция може да се случи чрез предотвратяване на трансгранично и трансконтинентално разпространение чрез движение на животни и продукти.
- В България тенденцията през последните четири години за намаляване на случаите на АЧС при домашните свине определено е трайна, с голям спад в констатираните огнища, което ни кара да вярваме, че прилаганите мерки за биосигурност в Р. България дават резултат. Макар календарната 2023 г. все още да не е приключила може да се посочи тенденция за намаляване на случаите при дивите свине. С настъпването новия епидемиологичен сезон 2023/2024 г. и откриването на лова на дива свиня на 1.09.2023 г. ще се отчетат новите тенденции за АЧС при диви свине. **Ето защо, общият риск от навлизане на вируса на АЧС в България от всички комбинирани пътища остава ВИСОК, поради редовното откриване на огнища и случаи на диви свине в**

Румъния и нови райони в Европа в резултат на медирани от човека пътища, този конкретен път продължава и за България да се счита с ВИСОК риск.

- Забавянето на получаването на резултатите от тестването на животните би забавило прилагането на необходимите мерки за ограничаване в случай на инфекция. Късното потвърждаване на случаи при дивите свине възпрепятства изготвянето на модел за сезонност;
- Необходимост от смяна на модела за справяне с болестта, тъй като загубите (умрели и умъртвени свине), които търпи сектор свиневъдство са огромни. Ваксинацията е уместен вариант за предотвратяване и контрол на епидемията от ASF. Към настоящия момент в Европа няма одобрена ваксина. Виетнам е одобрила 2 ваксини за прилагане при домашни свине, включително и в индустриалното свиневъдство. Проведените опити с ваксинирани свине в страната показват ефикасност от 95%. Не е изключено на по-късен етап и евентуални продажби на ваксините в чужбина. Филипините постигат напредък в изпитванията на друга ваксина срещу ASF.

V. ПРЕПОРЪКИ

- Необходимост от наблюдение, и в случай на нужда евентуален контрол на популацията на диви свине в България;
- Въз основа на предходни наблюдения в България се очаква през следващите месеци броят на случаите сред диви свине да намалее, но **рискът за проникване на ASFv в свинефермите остава Висок. Необходимо е биосигурността в свинефермите да бъде засилена**, както и да се следи за всеки един смъртен случай на диви свине в близост до свинефермите.
- Необходимо е усилията за ликвидиране на заболяването да продължат, за да не се допусне навлизане на вируса в свиневъдните стопанства.
- Настоятелно се препоръчва на всички пътници да не носят, купуват, поръчват по интернет или да изпращат продукти от свинско месо – например прясно или замразено месо, сушени меса, колбаси, салами или пастет – от засегнатите части от Европа и други засегнати страни.
- Граничния ветеринарномедицински контрол на багажа на пътниците следва да остане стриктен и да се изземват подобни продукти.
- Всички свиневъди, независимо дали са стопанства с търговска цел или не, следва да останат бдителни и да гарантират, че посетителите или сезонните работници на техните стопанства не са имали скорошен контакт със свине, свински продукти, помещения за свине, диви свине (включително лов) или оборудване, свързано с такива дейности в засегнати региони в България, Европа или други засегнати части на света. Както при всяка биосигурност, тези мерки са толкова ефективни, колкото и хората, които ги прилагат, така че трябва да се осигури подходящо обучение.
- От изключителна важност е да продължи стриктно да се спазва забраната за хранене на свине с кухненски отпадъци, хранителни отпадъци от кетъринг или продукти от свинско месо. Храненето на всякакви животни, независимо дали са свине, домашни птици, преживни животни или диви животни с кухненски отпадъци, е незаконно и има потенциал да причини значителна вреда. Всички гледачи на свине, производители на свине, дребни стопани и широката общественост следва да спазват забраната и да

гарантират, че прасетата не се хранят с кухненски отпадъци или продукти от свинско месо.

- Най-критичният инструмент за предотвратяване проникването на АЧС в свинефермите е стриктното и постоянно прилагане на всички предвидени мерки в един адекватен план за биосигурност на стопанството, който трябва да съдържа всички налични интервенции и стратегии за това как всеки елемент и промени в практиките за управление могат да бъдат приложени. Практиките за биосигурност включват всички мерки, насочени към минимизиране на риска от проникване на нови патогенни причинители във фермата.
- В разгара на летния сезон, ЦОРХВ призовава всички фермери да бъдат изключително отговорни и стриктни относно прилаганите мерки за биосигурност във фермите си. Именно сега е моментът да се извърши документална и физическа проверка на обектите, отглеждащи свине и в случай на необходимост да се коригират пропуските в мерките за биосигурност. Опитът на Германия и Италия със справянето на разпространението на АЧС сред популацията на домашната свиня показва, че независимо от проникването на вируса на АЧС при дивата свиня, строгите мерки за биосигурност задържат разпространението на вируса далеч от домашната свиня.

Източници:

Zakharova O. I., Blokhin A. A., Burova O. A., Yashin I. V., Korennoy F. I. Spatiotemporal analysis of African swine fever spread in wild boar population in Russian Federation, 2007–2022. *Veterinary Science Today*. 2023; 12 (1):57–65. DOI: 10.29326/2304-196X-2023-12-1-57-65

Rowlands RJ, Michaud V, Heath L, Hutchings G, Oura C, Vosloo W, et al. African Swine Fever Virus Isolate, Georgia, 2007. *Emerg Infect Dis*. 2008;14(12):1870-1874. <https://doi.org/10.3201/eid1412.080591>

<https://www.woah.org/app/uploads/2023/07/asf-report37.pdf>

<https://webgate.ec.europa.eu/tracesnt/index>

<https://www.pigprogress.net/health-nutrition/health/asf-vietnam-approval-of-commercial-use-of-1st-vaccines/>

Други научни становища и актуална информация от областта на здравето, хуманното отношение и благосъстоянието на животните, антимикробната резистентност, африканка чума по свинете, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига:

<https://corhv.government.bg/>

<https://corhv.government.bg/?cat=27>

<https://corhv.government.bg/?cat=71>

ИЗГОТВИЛИ:

Зооинж. д-р Надежда Луканова, онс,

д-р Мадлен Василева,

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

18.08.2023 г.